

Külön érdekesség azon gyülekezetek adatait megnézni, vagy éppenséggel az ott szolgáló lelkipásztorok életrajzát olvasni, amely gyülekezetek az 1940-es években még magyar, vagy vegyes nyelvű gyülekezetek voltak, ma pedig már teljesen elszlovákosodtak. Például Herdádcsány lelkésze, Vajthó Lajos, 1943-ban azzal zárja önéletírását, hogy „Nem tudjuk mi vár reánk, szegény hazánkra, nemzetünkre. Talán jó is, hogy Isten a jövőt sűrű fátyollal takarja el szemünk elől. Vajha a fátyol mögött egy dicső, boldog Nagy Magyarország képe rejtőznék? Akkor én is, mi is mindnyájan boldogok lennénk.” De elgondolkodtató a sárosmezői Kormos András lelkész életrajza is, aki 31 évesen került a szlovák nyelvű gyülekezetbe. „óriási fáradságba került a prédikációk, igemagyarázatok, hittanórák ellátása szlovák nyelven, hiszen azokat először le kellett fordítanom szlovák nyelvre”, s közben ő szervezte meg a szomszédos Szenteske településen a magyar iskolát...

Az Ige erejével című kötet, a személyes történeteken keresztül ad képet a felvidéki reformátusság két világháború közötti és részben a második világháború alatti életéről. Jó lenne, ha ez a kiadvány nemcsak ott lenne a parokiális könyvtárakban, hanem ha ismertté is válna református közösségünkben.

Somogyi Alfréd:

„Lesz-e végre igazi hazánk?”

Gyurcsík Iván (szerk.), Gyönyör József emlékkötet, Budapest, Méry Ratio, Kisebbségéért – Pro Minoritate Alapítvány, 2022, 391 lap

Nem teológiai munkát ismertetek a kedves olvasóval. Mégis úgy érzem itt (is) a helye ebben a méltatásnak, hiszen kisebbségi sorban nemcsak egyének, hanem közösségek is élnek. A magyar reformátusság több, mint egy évszázada él feldaraboltságban, s a felvidéki magyar reformátusság az itteni magyar közösségnek megkerülhetetlen része.

Gyönyör József – akinek emlékére készült ez az impozáns kötet – jogász, publicista, közíró, 1920-ban született Szalatnyán. Egész életén keresztül a kisebbségi lét kérdéseire kereste a válaszokat. Őt könnyve jelent meg. Életéről, munkásságáról Gyurcsík Iván rövid életrajzi leírásából tud meg fontos adalékokat az olvasó, amint kinyitja az emlékkötetet. Gyönyör Józsefet a prágai tavasz „tette” munkásból hivatalnokká. Nem véletlen, hogy a kötet is három olyan tanulmánnyal indul, ami ezt az időszakot érinti.

Gaál Veronika: *A nemzetiségi jogokért folytatott küzdelmek 1968-1969-ben* c. tanulmánya jelenti az alapozást. A szerző az adott időszak sajtója nyomán és Gyönyör írásai alapján az olvasó elé tárja Gyönyör Józsefnek a prágai tavasz hónapjaiban végzett munkáját, s azokat az írásait, amelyekben Gyönyör könyörtelen igazmondással beszélt a magyarok jogfosztottságát szavatoló csehszlovák joganyagáról. Természetesen szól az 1968-as nemzetiségi alkotmánytörvényről, annak megcsonkításáról és meghamisításáról.

Popély Árpád: *Kisebbségi magyar törekvések a prágai tavasz idején* c. tanulmánya a Csemadok szerepét hozza elénk a dubčeki reformfolyamatban. Emlékeztet, hogy a szabadabb légkörben, a Csemadok alapszervezetei kezdeményezték a kassai kormányprogram nemzetiségi részének, a csehországi deportálásoknak és a lakosságcserének az ártértékelését, a meghurcoltak rehabilitációját, s ez heves ellenállást váltott ki a szlovák sajtóban. A tanulmány érinti a szovjet megszállás dél-szlovákiai magyar vonatkozásait is és a normalizálódás után, a nemzetiségi törekvések halálra ítéelését.

Szarka László: *Feledésbe merült évek. Kisebbségi magyar pokoljárás a Husák-korszakban* c. tanulmánya a konszolidáció élveit eleveníti fel az olvasó előtt. Az 1945 után elvakultan magyarellenes Husáknak fontos szerep jutott a cseh-szlovák föderatív rendszer kialakításában. A szovjet csapatok jelenlétében már nem volt érdekes a nemzeti kisebbségek jogállása, főleg az önrendelkezési joga, ami ki is került az 1968-as alkotmánytörvényből. Szarka ír a kormány Nemzetiségi Titkárságáról, ahol Gyönyör József is dolgozott 1969 és 1984 között.

Majd nyolc tanulmány olvasható az emlékkötetben, amelyek tartalmilag kötődnek Gyönyör József munkásságához. Halász István: *A nemzetiségi kérdés alkotmányjogi szabályozása Csehszlovákiában és utódállamaiban*; Bukovszky László: *A közigazgatás szerepe a nemzeti kisebbségek jogainak érvényesítésében*; Horony Ákos: *Nyelvi jogok a gyakorlatban*; Fiala-Butora János: *A kollektív bűnösség árnyékában*; Tárnok Balázs: *A szlovákiai magyarok jog- és érdekérvényesítésének lehetőségei a nemzetközi térben*; Gyurgyík László: *A vegyes házasságok alakulása Szlovákiában*; Lelkes Gábor: *A szlovákiai magyarok gazdasági helyzetének alakulása 1989-től napjainkig – kihívások és lehetőségek*; Horony Ákos: *A jövőnk jogi keretei* című tanulmányok egy ívet rajzolnak fel, amely – tartalmát tekintve – mintha Gyönyör életművének vagy legalább érdeklődésének a folytatása lenne. Ezekre a kortárs tanulmányokra, mintegy válaszként, hat Gyönyör tanulmánnyal folytatódik a kötet. Ezek aktualitása vitathatatlan.

Majd Végh László tollából *Gyönyör József 1920-2003*, vagyis egy Gyönyör életrajz és bibliográfia, illetve Szalayné Sándor Erzsébet: *Utószó – avagy mire tanít Gyönyör József életműve* c. tanulmány zárja a kötetet. S hogy mire tanítja az olvasót Gyönyör József életműve? Arra, hogy „a személyes elkötelezettség mellett kitartó és körültekintő munkára vállalkozik az, aki akár nemzeti, akár nemzetközi szinten érdemben kíván tenni a nemzeti kisebbségek védelme érdekében”.

A címben feltett kérdés, Gyönyör József, 1968. augusztus 2-án megjelent írásának a címe. Ha a Felvidék magyar értelmisége azzal a felkészültséggel, szakmai alázattal és következetességgel végezné mindennapos hangyamunkáját, mint ahogy azt Gyönyör tette, akkor biztosan eljönne az a pillanat, amikor lenne igazi hazánk. Csakhogy ehhez nagyon kell szeretni a szülőföldünket és a kisebbségi sorban élő nemzettársainkat. Leginkább erre tanít és ösztönöz ez a küllemében impozáns, tartalmában nagy értéket hordozó tanulmánykötet.